

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

В даному дослідженні розкрито теоретичні аспекти інвестування, відображено термінологію та методологію інвестиційної діяльності, синтезовано класифікації інвестицій в єдину, з метою дослідження впливу інвестицій на розширене відтворення та визначення їх ролі в економічному зростанні.

В данном исследовании раскрыты теоретические аспекты инвестирования, отображено терминологию и методологию инвестиционной деятельности, синтезировано классификации инвестиций в единую систему, с целью исследования влияния инвестиций на расширенное воссоздание и определения их роли в экономическом росте.

The theoretical aspects of investing are exposed in this research, terminology and methodology of investment activity is represented, classifications of investments are synthesized in the unique, with the purpose of research of influence of investments on the extended recreation and determination of their role in the economy growing.

Вступ. Розглядаючи процеси розширеного відтворення та ефективність процесів господарської діяльності на мікрорівні, слід зазначити, що безпосередньою базою та основою попередніх процесів є інвестування, що притаманне усім галузям господарювання. Кожен суб'єкт господарських відносин постійно стикається з необхідністю вкладати кошти задля нарощення капіталу, отримання прибутку або соціального ефекту.

Для України досить актуальними є проблеми залучення інвестиційних ресурсів, організація та управління інвестиційними проектами, створення умов перетворення джерел інвестицій на фактори суспільного відтворення, забезпечення допустимого ризику задля досягнення економічного зростання, досягнення балансу між споживанням та нагромадженням, внутрішніми та зовнішніми запозиченнями, а також вдосконалення і розширення інвестиційної діяльності шляхом формування повноцінного ринку інвестиційних товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За даним напрямком дослідження працювала низка зарубіжних та вітчизняних наукових працівників, починаючи з теорії «граничної корисності» представників австрійської школи, теорій Дж. М. Кейнса, продовжуючи дослідженнями 50-х років ХХ століття (зокрема наукові доробки М. Марковіце, М. Міллера, Ф. Модільяні, П. Роуза, У. Шарпа,) і закінчуючи працями українських науковців (І.О. Бланк, Л. М. Борщ, М. І. Білик, О.В. Васюренко, М. П. Денисенко, Б.Л. Луців, Т.В. Майорова, С.В. Мочер-

ний, А. А. Пересада, М. І. Савлук, О. М. Соколова, В. Г. Федоренко, В.Я. Шевчук).

Постановка задачі. Задля вирішення попередніх проблем необхідно задатись ціллю чітко розуміти теоретичні основи інвестиційних процесів, механізм впливу інвестицій на економічне зростання та взаємозв'язок всіх чинників інвестування. Тому пропонуємо поставити наступні задачі даної статті; дослідження теоретичних підходів щодо наукового обґрунтування суті інвестицій та структуризація термінології в даному напрямі, синтез класифікацій інвестицій, визначення ролі інвестицій в процесі розширеного відтворення.

Методологія. Базою дослідження є наукова література (підручники, монографії, автореферати дисертацій та дисертації. Методи дослідження: спостереження, порівняння, аналіз та синтез.

Результати дослідження. «Інвестиції - це основний інструмент формування мікро- і макроекономічних пропорцій, матеріальне забезпечення економічного зростання. Становлення національної економіки як складової світового господарства потребує обов'язкового врахування загальних закономірностей інвестиційної діяльності» [2, с. 6].

Термін «інвестиція» походить від лат. «invest», що означає «вкладати». Вітчизняні і зарубіжні економісти часто розглядають інвестиції як довгострокове вкладення капіталу в різні сфери і галузі економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього природного середовища як всередині країни, так і за кордоном з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, одержання прибутку. В широкому розумінні цього слова інвестиції являють собою вкладення капіталу з метою його збільшення в майбутньому [3, с. 12]. Дана інтерпретація інвестицій є найпоширенішою в українських виданнях, хоча запозичена з зарубіжних джерел.

За теорією австрійської школи про «граничну корисність», «...інвестування представляє собою акт обміну задоволення сьогоднішньої потреби на очікуване задоволення її в майбутньому з допомогою інвестиційних благ», - писав французький економіст П. Массе [5, с.20].

«Дж. Кейнс, з одного боку, бачить в інвестиціях розмір доходу, акумульованого з метою нагромадження та обсяг ресурсів, тобто потенційний інвестиційний попит. З іншого боку, за його теорією, інвестиції виступають у формі вкладень (витрат), які визначають приріст вартості капітального майна, тобто як реалізовані у рівновазі попит та пропозиція. Дж. Кейнс трактував також інвестиції як «поточний приріст цінностей капітального майна внаслідок виробничої діяльності даного періоду». Це «... та частина доходу за даний період , яка не була використана для споживання» [8, с. 18].

Дійсно, економічна природа інвестицій зумовлена закономірностями процесу відтворення і полягає в використанні додаткового суспільного

продукту для збільшення кількості і якості всіх елементів системи продуктивних сил суспільства. Джерело інвестицій – фонд накопичення (нагромадження), або частина національного доходу, що зберігається та спрямована на збільшення та розвиток факторів виробництва, і фонд заміщення, що використовується для оновлення зношених засобів виробництва у вигляді амортизаційних відрахувань [9, с. 9].

Таким чином, інвестиції - це те, що відкладається на завтра... З точки зору фінансів, інвестиції - це всі види активів (коштів), які вкладаються в економічну діяльність з метою одержання доходу, а з точки зору економіки, інвестиції - це витрати на створення, розширення і технічне переозброєння капіталу.

В економічній літературі термін «інвестиції», як правило, трактується, як будь-яке вкладання коштів, яке може і не приводити ні до зростання капіталу, ні до одержання прибутку. До них часто відносять «споживчі інвестиції», тобто придбання предметів довгострокового користування, які за своїм економічним змістом є інвестиціями [3, с.12].

Удалих О. О. подає наступне твердження поняття «інвестицій»: «Інвестиції – це капітал у всіх його формах, що вкладається в об'єкти виробничого та невиробничого призначення з метою забезпечення його збільшення в майбутньому, а також досягнення позаекономічних ефектів соціального й економічного характеру» [10, с.11].

Законодавчо визначене поняття інвестицій є не досить повним і обґрунтованим з економічної точки зору, хоча дає можливість практично ідентифікувати відповідні цінності та вкладення як інвестиції. В Законі України «Про інвестиційну діяльність» інвестиції трактуються як «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект». Такими цінностями Закон визначає:

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
- рухоме та нерухоме майно;
- майнові права, що випливають з авторською права, досвід та інші інтелектуальні цінності;
- сукупність технічних, технологічних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих;
- права користування землею, водою, ресурсами, будівлями, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
- інші цінності [1].

На думку Пересади А.А. окремі положення закону неповністю або неточно відображають суть певних понять, а саме:

- інтелектуальні цінності, які вкладаються і використовуються підприємством у вигляді нематеріальних активів, входять до майнових цінностей;

- матеріальні інвестиції спрямовуються також на інші форми забезпечення розвитку, стабільності і підвищення ринкової вартості підприємства, що знаходить відображення в сумі вкладеного капіталу, а не лише на створення прибутку чи досягнення соціального ефекту;

- потребує уточнення об'єкт інвестиційної діяльності, якщо метою інвестиційної діяльності є зростання суми інвестованого капіталу, то такий капітал має вкладатись в об'єкти підприємницької діяльності, в цьому разі прийнятнішим для вкладення коштів є термін «фінансування» [8, с. 10].

Пересадкою А. А. пропонується наступна редакція поняття: «Інвестиції – вкладення капіталу в об'єкти підприємницької діяльності з метою забезпечення його зростання в майбутньому» [8, с. 11]. Таким чином, інвестиції – це категорія розширеного відтворення, яка є основою формування мікро- та макроекономічних параметрів та визначає темпи економічного росту.

Існує багато модифікацій поняття «інвестиції», що зумовлено специфікою різних економічних шкіл та течій, кута зору під яким науковець досліджує дане поняття. За результатами дослідження теоретичних поглядів на сутність інвестицій можна зробити висновок, що інвестиції - це складне та змістовне поняття, що пов'язане з різними економічними процесами та категоріями, які переплітаються з процесами суспільного відтворення через вплив на виробництво, розподіл, обмін та споживання національного продукту.

За дослідженнями Федоренко В. Г. до початку 90-х років в Україні для категорії «інвестиції» не знаходилося місця ані в теорії, ані на практиці. Вперше це поняття в вітчизняній літературі почало зустрічатися саме як синонім поняття «капітальні вкладення» в ролі найважливішого економічного інструменту, що характеризував діяльність будівельного комплексу, як вкладення у відтворення основних фондів (споруд, обладнання). В цьому випадку капітальні вкладення розглядались вченими у двох аспектах: як економічна категорія та як процес, пов'язаний з рухом грошових коштів (ресурсів) [12, с.8].

Дійсно, як самостійна наука інвестування сформувалась відносно недавно. Окремі розробки з теорії велися до Другої світової війни. Хоча вважають, що початком цього процесу була перша половина 50-х років ХХ ст., коли М. Марковіцем було закладено основи теорії інвестиційного портфеля. У другій половині 50-х - 60-х років починають вестися інтенсивні дослідження структури капіталу, джерел фінансування та інвестиційної політики Ф. Модільяні, М. Міллером, В. Шарпом, М. Марковіце [7, с. 17].

В сучасній зарубіжній літературі інвестування часто трактується як придбання цінних паперів (акцій, облігацій) [12, с. ст. 8]. За даними Шевчука В. Я. [13, с.24] функціонують ринок інвестицій (капіталів) та ринок інвестиційних товарів. Ринок інвестицій (обмін інвестиціями) характеризується їх пропозицією з боку інвесторів (продавців) та попитом на інвестиції потенційних покупців. Купівля-продаж інвестицій на ринках здійснюється виходячи з розрахунку одержання у перспективі доходу (прибутку), який перевищує рівень доходу в даний час. Відносини, які виникають з приводу руху інвестиційного капіталу, можна виразити формулою 1.

$$I(G, T, P_m) \dots D^1, \quad (1)$$

де I - інвестиції у формі грошей, товарів та майнових прав;
D¹ - доход від вкладення інвестицій.

У момент реалізації інвестицій (продажу інвестиційного капіталу) на ринку їм протистоїть сукупність інвестиційних товарів або об'єктів вкладення. Оскільки ці товари (об'єкти вкладення) структурно неоднорідні, то їх об'єднує здатність приносити в майбутньому дохід (прибуток). Ринок інвестицій та ринок інвестиційних товарів, по суті, являють собою дві сторони єдиного інвестиційного ринку, де на боці попиту представлений інвестиційний капітал (інвестиції), а на боці пропозиції - інвестиційні товари [13, с.28].

Об'єкти інвестування відрізняються за обсягом виробництва (масштабами проектів, обсягом продукції, робіт і послуг), спрямованістю (виробничі і соціальні), за характером і змістом етапів здійснення проектів, за формами власності (державні або приватні), за характером і ступенем участі держави (кредити, пакети акцій, податкові пільги, гарантії), окупністю коштів, ефективністю кінцевих результатів та іншими ознаками [6, с. 18].

З метою обліку, аналізу, планування, структуризації та розуміння процесу інвестування застосовують різні класифікації інвестицій [4, с.7]. Звернемось до наявних класифікацій видів інвестицій та спробуємо їх синтезувати в одній. Схеми класифікацій інвестицій часто засновані на загальних, агрегованих і особистих позиціях автора. Тому у практичній роботі доводиться стикатися з необхідністю розглядати інвестицій за різними ознаками класифікацій, які тісно пов'язані з різними економічними категоріями.

Інвестиції в об'єкти підприємницької діяльності класифікуються за наступними ознаками:

1. За об'єктами вкладення коштів (майна): реальні - вкладення коштів у реальні активи – матеріальні та нематеріальні (інноваційні); фінансові - вкладення коштів у фінансові інструменти (активи), серед яких превають цінні папери; нематеріальні інвестиції в нематеріальні активи

та соціальні проекти (підготовку кадрів, дослідження і розробки, рекламу тощо);

2. За характером участі в інвестуванні: пряме інвестування здійснюють інвестори, які безпосередньо добирають об'єкти інвестування та вкладають в них кошти (майно, активи); непрямі інвестиції здійснюють інвестиційні чи фінансові посередники;

3. За періодом інвестування: короткострокові - на період до одного року; довгострокові – понад рік, останнім часом інвестиції структурують як короткострокові (до 2 років), середньострокові (2 - 5 років), довгострокові (понад 5 років);

4. За формами власності інвесторів: приватні, державні, іноземні, спільні;

5. За регіональною ознакою: внутрішні інвестиції в межах держави, іноземні;

6. За складовими: валові інвестиції – загальний обсяг інвестування за певний період, що спрямоване на нове будівництво, придбання засобів виробництва та приріст товарно-матеріальних засобів; чисті інвестиції – сума валових інвестицій без суми амортизаційних відрахувань у певному періоді.

Динаміка чистих інвестицій характеризує економічний розвиток підприємства, галузі, держави. Відповідно існують наступні закономірності між чистими інвестиціями (ЧІ) та амортизаційними відрахуваннями:

✓ Якщо $\sum \text{ЧІ} < 0$ – обсяг валових інвестицій менший від суми амортизаційних відрахувань, це свідчить про зменшення обсягу випуску продукції;

✓ Якщо $\sum \text{ЧІ} = 0$ – відсутність економічного зростання;

✓ Якщо $\sum \text{ЧІ} > 0$ – економіка розвивається [12, с. 11].

Звідси можемо стверджувати, що економічне зростання має місце, коли валові інвестиції починають перевищувати споживання основного капіталу.

7. За участю в управлінні об'єктом: прямі – інвестор прагне до керівництва підприємством; портфельні – інвестор зацікавлений не в управлінні компанією, а в тому, щоб одержувати дохід з майбутніх дивідендів;

8. За галузевою ознакою: легка промисловість, машинобудування, хімічна промисловість, науково місткі галузі тощо;

9. За ступенем обов'язковості здійснення: обов'язкові інвестиції – відсутність яких може зупинити всю виробничу діяльність підприємств різних галузей народного господарства; необов'язкові інвестиції – не є вирішальними для виходу промисловості з кризи і підвищення ефективності економіки;

10. За характером формування: автономні – утворення нового капіталу незалежно від норми відсотка чи рівня національного доходу, причинами їх появи є зовнішні фактори: інновації, розширення зовнішніх ринків, приріст населення, війни (типовим прикладом є інвестиції державних та громадських організацій, пов'язаних з будівлею доріг, цивільних будівель тощо), індуковані – утворення нового капіталу внаслідок збільшення доходу. Автономні інвестиції дають первісний поштовх зростанню економіки, зумовлюючи ефект мультиплікатора, а індуковані, як результат підвищення доходу забезпечують його подальше зростання [12, с. 14].

Класифікація інвестицій за В. Г. Федоренком відображає найістотніші ознаки інвестицій. У західній економічній науці побутує дещо інша практика класифікації інвестицій. Наприклад, американські економісти С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі розглядають інвестиційні витрати як витрати на створення нових потужностей з виробництва машин, фінансування житлового, промислового і сільськогосподарського будівництва, а також товарних запасів. Відповідно до цього розмежовують інвестиції на такі види: інвестиції фірм у виробничі потужності й устаткування, в житлове будівництво, фінансування змін у виробничих запасах [12, с. 15].

Варто доповнити класифікацію окремими поглядами німецького економіста Й. Вайнріха, який класифікує інвестиції, беручи за основу об'єкт інвестування та характер використання інвестиційних засобів:

❖ за характером використання вчений розмежовує первинні інвестиції (нетто-інвестиції), що здійснюються при заснуванні чи купівлі підприємства; інвестиції на розширення (екстенсивні інвестиції), які спрямовують на розширення виробничого потенціалу; реінвестиції, тобто використання вільних доходів, отриманих завдяки реалізації інвестиційного проекту, на придбання нових засобів виробництва з метою підтримання структури основних фондів підприємства; інвестиції на заміну, в результаті яких наявне устаткування замінюють новим; інвестиції на раціоналізацію, які спрямовують на модернізацію технологічного устаткування чи технологічних процесів; інвестиції на зміну програми випуску продукції, пов'язані з пристосуванням виробництва до кон'юнктури ринку; інвестиції на диверсифікацію, призначені для зміни номенклатури виробів, створення інших видів продукції та організації нових ринків збуту; інвестиції на забезпечення виживання підприємства в перспективі, спрямовані на науково-дослідні роботи, підготовку кадрів, рекламу, охорону навколишнього середовища; бруто-інвестиції формуються з нетто-інвестицій і реінвестицій [11, с. 14].

Представник французької економічної школи Адрі Кульман поділяє інвестиції на *непрямі* (з використанням коштів) і *прямі* (без використання коштів), за яких відбувається безпосереднє перетворення продукту праці

на виробництво, минаючи проміжний етап формування капіталу в грошовій формі [11, с.16].

Спроба класифікації інвестицій була здійснена, також, А. Г. Загороднім та Ю. І. Стадницьким [4, с.17]. Схема класифікації інвестицій за Музиченьком А. С. (Рис. 1), на нашу думку, охоплює практично всі ознаки класифікації, що більшою мірою відповідає діючій статистиці і

більш повно пристосована для цілей аналізу і прогнозування [6, с 20].

Рис. 1. Схема класифікації інвестицій за ознаками

Якщо аналізувати та порівнювати дві останні класифікації з позиції оцінки інвестиційних ресурсів, ідентифікації їх на ринку інвестицій та дослідження впливу інвестицій на економіку країни в цілому та на мікрорівні, то можна вважати найбільш вдалою та структурованою класифікацію Музиченка А. С., доповнивши її класифікаторами за галузями, за первинністю, за регіональною ознакою та розмежувавши інвестиції на власні та залучені.

Розподіл валового внутрішнього продукту на фонд споживання і фонд нагромадження є важливою макроекономічною пропорцією національної економіки. В залежності від того, яку частку валового внутрішнього продукту країна витрачає на створення матеріально-технічної та фінансової бази нових виробництв товарів та послуг, будуть досягнуті майбутні обсяги національного продукту та якісні та кількісні соціальні показники країни. Інвестиційна діяльність є важливою складовою реалізації фонду нагромадження та являє собою комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають власні кошти у матеріальний,

фінансовій чи іншій формі з метою отримання прибутку» [11, с. 8].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» «Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій» [1].

Спостерігаємо, що погляди науковців та законодавчих норм співпадають у визначенні поняття «інвестиційна діяльність», що, в свою чергу, говорить про відсутність дискусійних аспектів в даному питанні.

Що ж до поняття процесу інвестування, то Денисенка М.П. пише, - це «...приріст капіталу за рахунок інвестицій. Інвестування - це процес акумуляції коштів у різній формі (гроші, акції, цінні папери, пайові внески, рухоме і нерухоме майно, авторські права та ін.), перетворення їх в інвестиційні товари та ресурси, введення останніх у виробничу стадію і трансформація у перетворюючі інноваційні фактори - ресурси, а далі у капітал» [3, с.13].

Слід розмежовувати також поняття «інвестування» та «капітальні вкладення». Капіталовкладення визначають витрати на створення нових, а також на розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних фондів реального сектора економіки. Капітальні вкладення як економічна категорія характеризувалися сукупністю товарно-грошових відносин, пов'язаних із рухом вартості, авансованої у відтворення матеріально-технічних компонентів продуктивних сил, тобто вони значно вужчі, ніж інвестиції» [3, с12]. Тобто, можемо говорити про те, що капітальні вкладення не можуть забезпечити економічне зростання, оскільки вони не передбачають витрат на поновлення оборотних фондів, робочої сили, нематеріальних активів.

В основі інвестиційної діяльності лежать постійні перетворення - етапи руху інвестицій або інвестиційного процесу: реалізація інвестиційного попиту (нагромадження), тобто процесу створення виробничих потужностей – витрати - процес виробництва продукції (інвестиційних або споживчих товарів, робіт, послуг) - реалізація продукції, одержання прибутку - розподіл прибутку, формування інвестиційного попиту. Сукупність вказаних стадій представляє собою їх кругообіг. Проте в кругообігу виробничих та фінансових інвестицій існують особливості. Кругообіг виробничих інвестицій породжує кругообіг фінансових інвестицій, а фінансових - реальних. У кінцевому підсумку це приводить до неподільності даних потоків. Кругообіг інвестицій наведено схематично на рис. 2. [13, с. 12].

Інвестиційна діяльність входить до складу кругообігу інвестицій конкретного підприємства за умови її здійснення для власних виробничих цілей, якщо ж нові інвестиційні товари виробляються для інших економічних суб'єктів, то це різновид основної діяльності фірми.

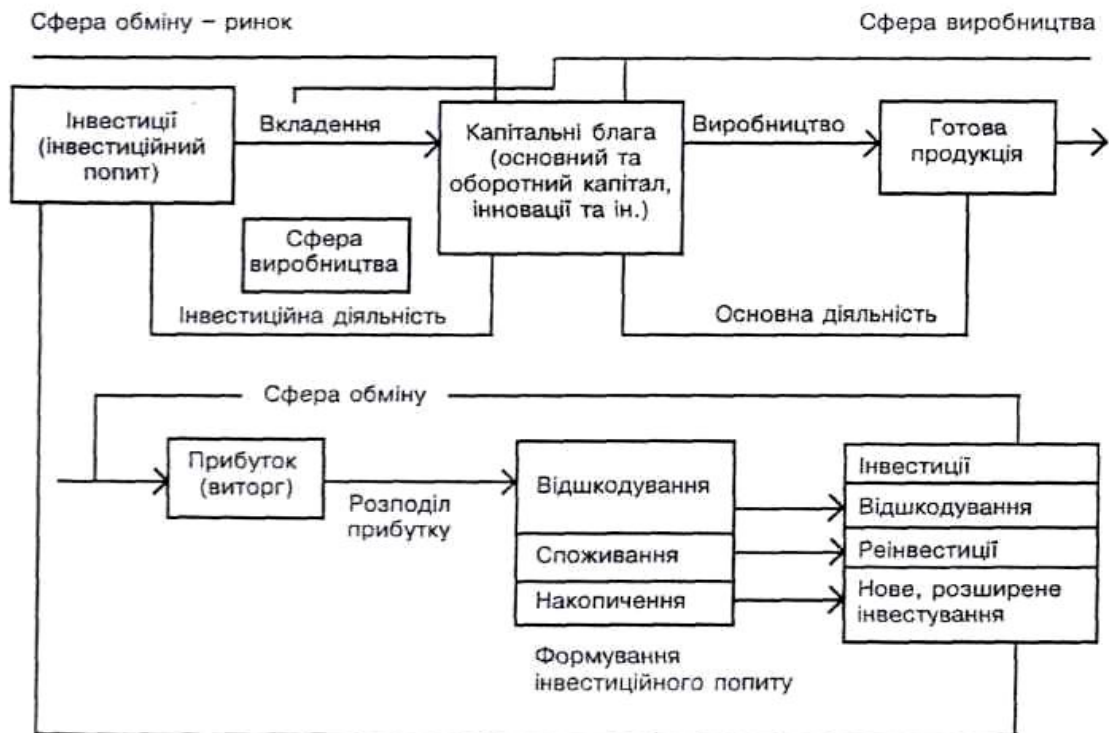

Рис. 2. Схема кругообігу виробничих інвестицій

В свою чергу, замкнений кругообіг фінансових інвестицій у межах одного підприємства неможливий, оскільки це відкрита система стосовно конкретного товаровиробника. Приєднання компанії до фінансового ринку відбувається у двох основних випадках: по-перше, при потребі зміни капітальної структури в шляхом емісії цінних паперів; по-друге, при формуванні портфеля цінних паперів шляхом купівлі-продажу цінних паперів інших корпорацій... Досвід корпорацій розвинених країн показує, що перебудова капітальної структури фірми з метою максимізації її оцінки може бути досягнута тільки при комплексному використанні різноманітних джерел фінансування [13, с. 17].

Оскільки, найчастіше інвестування зводили до розподілу ресурсів капітальних вкладень, а інвестиційний процес – до обслуговування фондоутворюючих галузей, тому формування матеріально-технічної бази розглядалося у відриві від розширеного відтворення, в якому беруть участь як засоби виробництва, так і процеси накопичення.

На сьогодні в Україні досить часто зовнішні інвестиції не направлені на удосконалення та розширення виробничих потужностей, а обмежуються сферою обігу та торгівлею, тобто імпорту та технології дистрибуції є кінцевим об'єктом інвестування. Відповідно дані інвестиції надають можливість використувати зовнішні технології управління та користуватись споживчими цінностями імпортової продукції, але вітчизняна промисловість відчуває тиск в даному випадку.

Імпортозаміщення та інвестування в промислово-виробничі галузі потребують уваги з боку політики регулювання держави.

Крім того, досить часто інвестування має обмежений цикл перетворень, результати якого говорять про те, що таке капіталовкладення в економічній точці зору не може вважатися інвестицією. Тобто придбання виробничих потужностей іноземними компаніями здійснюється з метою використання даних потужностей як сировини (н-д, металокопії та устаткування – як металобрухт, земельні ділянки, як об'єкт продажу).

Метою інвестиційної діяльності має бути комплексне ресурсне забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату, мобілізація всіх джерел інвестиційних ресурсів та їх ефективне використання, стимулювання процесів розвитку виробничої сфери, створення умов для нарощування внутрішніх інвестиційних ресурсів [3, с. 62].

Висновки. Таким чином, метою здійснення інвестицій на мікрорівні є створення прибутку або одержання додаткового доходу, досягнення соціального ефекту, забезпечення розвитку, підвищення ринкової вартості капіталу, що відображаються на сумі вкладеного капіталу або на прирості функціонуючого капіталу, наслідком інвестування на макрорівні є досягнення економічного зростання. Інвестиції передбачають відмову від частини поточного споживання на користь очікуваного розширення споживання в майбутньому.

Інвестиції є основою розширеного відтворення, вони дають можливість усувати диспропорції в процесі розвитку економіки країни та одночасно потребують регулювання. Державне управління інвестиційним процесом досить складне, оскільки охоплює різні сфери економічного життя - науково-технічний прогрес, державне управління економікою, фінансово-банківську діяльність, підприємства, ціноутворення і т.д., та водночас його методи потребують постійного удосконалення.

Використані джерела інформації:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N 47, ст. 646
2. Борщ Л. М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи. – 2-ге вид., стер. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 318 с.
3. Денисенко М. П. Основи інвестиційної діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Алеуга, 2004. – 338 с.
4. Загородній А. Г., Стадницький Ю. І. Менеджмент реальних інвестицій: Навч. посіб. – К.: - Т-во «Знання», КОО, 2000. – 209 с.
5. Массе Пер. Критерии и методы оптимального определения капитальных вложений: Пер. с фр. Окуновой и А.И. Гладышевского.- М.: Статистика, 1971. – 263 с.
6. Музиченко А. С. Інвестиційна діяльність в Україні. Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 406 с.
7. Пересада А. А., Майорова Т. В., Управління банківськими інвестиціями: монографія.- К.: КНЕУ, 2005. – 388 с.

8. Пересада А.А. Інвестування: Навч. Посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 250 с.
9. Савчук В. П., Прилипко С. И., Величко Е. Г. Анализ и разработка инвестиционных проектов. – Учебное пособие. – Киев: Абсолют – В, Эльга,
10. Удалих О.О. Управління інвестиційною діяльністю промислового підприємства: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 2922 с.
11. Федоренко В. Г. Інвестування: Підручник. – К.: Алеута, 2006. – 443 с.
12. Федоренко В.Г., Гойко А.Ф. Инвестознавство: Підручник / За нау. ред. В.Г. Федоренка.- К.- МАУП, 2000. - 408 с.
13. Шевчук В. Я., Рогожин П. С. Основи інвестиційної діяльності. – К.: Генеза, 1997. – 384 с.

***

УДК 330

*Татомир І. Л., викладач,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка*

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ НА ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ В ТЕОРІЯХ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ШКІЛ І ТЕЧІЙ

Визначено сутність та зміст мотивації праці на основі аналізу й узагальнення існуючих теоретичних і практичних підходів. Уточнено визначення поняття системи мотивації праці та обґрунтовано її значення в економічній теорії.

Определенно сущность и содержание мотивации труда на основе анализа и обобщения существующих теоретических и практических подходов. Уточнено определение понятия системы мотивации труда и обоснованно его значения в экономической теории.

Essence and substance of labour motivatuion on the basis of analysis and generalization of existent theoretical and practical approaches have been defined. Concept determination of the system of labour motivation has been specified and its value in economic theory has been grounded.

Постановка проблеми. Серед найбільш актуальних проблем економічної науки питання, пов'язані з мотивацією і економічною поведінкою людини, займають особливе місце. Від того, якими мотивами керується людина, як вона розуміє свою економічну діяльність, залежить її ставлення до праці. Тому можливість розробити ефективну політику в системі мотивації праці сприяла б популяризації трудових відносин і внутрішніх механізмів їх трансформації. Така спрямованість дослідження теорій мотивації праці надає їй більшої комплексності й багатомірності, порівняно з іншими теоретичними напрямками. Саме це, на наш погляд, значною мірою зумовлює зростаючий і цілком закономірний науковий та практичний інтерес вітчизняних дослідників до творчого опанування